

Eerst de mens

Opvang van een vluchtelingenpaar in Clemenspoort

Al heel wat jaren geleden klonk bij paus Franciscus en de Belgische bisschoppen de oproep om in lokale kerkgemeenschappen vluchtelingen op te vangen. In samenwerking met Caritas wil het bisdom Gent een nieuwe impuls geven aan dit project. Kerkplein brengt het verhaal van Clemenspoort aan de Gentse Voskenslaan waar in het begin van november 2023 een jong koppel op de vlucht werd verwelkomd.

De vroegere kloostersite van de redemptoristen onderging een enorme metamorfose. Vlakbij de oude kerk werd in 2017 een centrum opgericht waarin een veelheid aan activiteiten doorgaat. In de oude kloostertuin werden appartementen opgetrokken die voor een groot stuk gebruikt worden als studentenhuisvesting en waarin ook een CAW gevestigd is. Eén appartementenblok

wordt gebruikt voor een vorm van *co-housing*. Daar woont een dertigtal mensen, onder wie twee religieuzen, de vrijwilligerscoördinator, enkele mensen met een lichte beperking en het koppel met hun vluchtverhaal. Clemenspoort floreert dankzij een uitgebreide vrijwilligerswerking. Verscheidene teams zorgen voor het onthaal, voor een luisterpunt, voor culturele activiteiten, een repaircafé en dus ook voor de begeleiding van Dechas en Chaltu, een vluchtelingenkoppel dat afkomstig is uit Ethiopië.

Openheid en identiteit

Clemenspoort vertrekt vanuit de roeping van de paters redemptoristen om het evangelie te verkondigen. Clemenspoort wil een leerplek zijn, een ruimte waar geëxperimenteerd kan worden met hoe in deze tijd het evangelie beleefd en doorgeven kan worden. Openheid is daarbij cruciaal. Door voor alle mensen open te blijven staan, komt er zuurstof binnen.

Die openheid vertaalt zich ook in de vrijwilligerswerking: er zijn vrijwilligers die gewoon een

“De mens komt eerst, het gaat om de mens zelf.”

© Clemenspoort

► zinnvolle tijdsbesteding zoeken of blijven komen door de aangename sfeer, andere zijn in meer geïnteresseerd. Ze zijn allemaal even welkom. Toch valt niet te ontkennen dat Clemenspoort christelijk is: in de buitengevel is een houten kruis verwerkt, in de grootste zaal werd het kruisbeeld uit de oude kerk gehangen. Vrijwilligerscoördinator Luc Daenen: “We houden onze eigenheid, maar leggen ze niet op aan iemand anders. We gaan ze ook niet verstoppen.”

Om de mens zelf

Ook het diaconale - de aandacht voor kwetsbare mensen - maakt deel uit van de missie: Gods liefde verkondigen zonder woorden. Het mag nooit een middel worden om mensen naar de kerk te krijgen: “De mens komt eerst, het gaat om de mens zelf.” Clemenspoort heeft al eerder mensen op de vlucht opgevangen. Toen in 2019 de Sint-Egidiusgemeenschap en Caritas vluchtelingen hielpen om via een humanitaire corridor naar België te komen en asiel aan te vragen, onthaalde Clemenspoort een Syrische man in een net vrijgekomen appartement. (Nvdr: Bij een humanitaire corridor wordt een visum verkregen voor vluchtelingen met een kwetsbaar profiel zodat ze via een veilige weg naar ons land kunnen komen. Eens ze hier zijn, kunnen ze asiel aanvragen.) Deze man is intussen verhuisd naar Mechelen. Ook hielpen ze op vraag van een parochie een vluchteling enkele maanden uit de nood. Aan het einde van vorige zomer werd Clemenspoort gecontacteerd door Caritas omdat de organisatie op zoek was naar gemeenschappen die wilden meewerken aan het *Community*

Sponsorship programma (zie kadertekst). Toevallig was er weer een appartement vrijgekomen. De vrijwilligerswerking werd aangesproken en op korte tijd ontstond een onthaalgroep van maar liefst zeventien personen. Caritas raadt aan om minstens vijf mensen te engageren. Dat is inderdaad een minimum, wordt beaamd. In de onthaalgroep van Clemenspoort zitten zeker vijf mensen die er helemaal voor gaan, ondanks het feit dat het voor hen vaak nieuw is. Het is essentieel dat die trekkers over voldoende tijd beschikken. Concreet kan het bijvoorbeeld gaan over jonggepensioneerden of mensen die in een periode in hun leven zitten waarin ze wat meer tijd hebben die ze zinvol willen opvullen.

“Vooroordelen worden ontkracht, de mens achter de vluchteling ontmoet.”

“Je hebt best wat reserve,” raadt directeur Ilse Spiloes aan. “Vrijwilligers kunnen om allerlei redenen afhaken, bovendien weet je niet op voorhand wat de mensen die je opvangt nodig zullen hebben. Zo is de vrouw al enkele keren naar een dokter moeten gaan. Dan heb je mensen nodig die snel kunnen inspringen, een groep die op elkaar is ingespeeld zodat de taken verdeeld kunnen worden naar eigen kwaliteiten en interesses.” Het project brengt veel werk met zich mee, maar ook veel vreugde.

Het voelt goed om een steentje te kunnen bijdragen, het brengt mensen bij elkaar. Vooroordelen worden ontkracht en er is de ontmoeting met de mens achter de vluchteling. Clemenspoort beschouwt het onthaalproject als een kans om in contact te komen met allerlei mensen en organisaties uit de buurt, dus ook anders- en niet-gelovigen. Over de samenwerking met de stedelijke diensten zijn ze bijvoorbeeld heel positief. Toch merken ze dat de procedures wat trager lopen omdat er veel meer vluchtelingen zijn in een onthalende stad als Gent dan op het platteland. Zo botsten ze op een wachttijd van vijf maanden voor de taallessen. Enkele vrijwilligers begonnen dan maar op eigen initiatief Nederlandse les te geven.

Caritas ondersteunt

Eén van de verschillen met het werken via een humanitaire corridor is dat *Community Sponsorship* veel meer ondersteund wordt. Caritas is enorm gegroeid in het begeleiden van onthaalgroepen om een vangnet te voorzien voor het geval het zou mislopen omdat het bijvoorbeeld niet klikt. Ook helpen Caritas-medewerkers bij de administratie en alle verwickelingen die daarbij kunnen komen kijken. De onthaalgroep krijgt individuele begeleiding en algemene vormingsdagen. Daarnaast komen Caritas-medewerkers geregeld langs voor privégesprekken met de mensen die worden opgevangen. In Brussel gaan ook vormings- en ontmoetingsdagen door voor de ‘hervestigden’ (nvdr. over ‘hervestigen’, zie kadertekst). Dat heeft het koppel dat in de Clemenspoort wordt onthaald al gedaan en het deed hen merkbaar deugd, vertelt directeur Ilse.

► Een ander belangrijk verschil is dat mensen die via een humanitaire corridor naar België komen, nog een hele erkenningsprocedure te wachten staat. Ze weten wel dat ze uiteindelijk erkend zullen worden en vaak gaat het zelfs sneller dan gemiddeld. Toch zijn er gevallen waarbij de procedure vier jaar duurde. Die erkenning maakt een enorm verschil als je weet dat je pas na erkenning recht hebt op bijvoorbeeld een uitkering, taallessen en werk. Bij *Community Sponsorship* hebben mensen al zekerheid op erkenning voor ze hier aankomen. Eenmaal op Belgisch grondgebied moeten ze enkel nog langsgaan bij de Dienst Vreemdelingenzaken, maar dat is een loutere formaliteit. Daarna duurt het gemiddeld een maand vooraleer ze effectief steun krijgen van het OCMW.

Voor Clemenspoort betekent het feit dat het om hervestigde, erkende vluchtelingen gaat dat ze eigenlijk geen kosten hebben. Voor de inrichting van het appartement konden ze rekenen op de gulle giften. Omdat het leefloon een maand op zich liet wachten, moesten ze in het begin wel wat voorschieten. Maar het koppel kon alles redelijk snel terugbetalen. Ze waren ook blij dat ze het kunnen doen.

Wanneer je als gemeenschap niet over een eigen appartement of huis beschikt, zal het bedrag dat je moet voorschieten wel wat hoger liggen, geven ze aan. Als een parochie een huis huurt voor het gezin, komt er ook een huurwaarborg bij kijken. Clemenspoort heeft beslist om het koppel geen waarborg te vragen en verhuurt hen het appartement aan een gereduceerd tarief. Op die manier leren ze om huur te betalen, maar krijgen ze ook de kans om een spaarpotje aan te leggen dat eens

Dechas en Chaltu autonoom gaat wonen, gebruikt kan worden voor de waarborg en andere kosten. Ze willen graag in Gent blijven wonen, maar beseffen goed dat een huis huren er erg duur is. Caritas biedt trouwens ook interculturele medewerkers aan om dergelijke belangrijke zaken duidelijk te kunnen maken. Daar heeft de onthaalgroep nog geen gebruik van gemaakt, maar via Caritas hebben ze wel al eens een telefonische tolk Arabisch kunnen inschakelen bij een doktersafpraak. Dat hielp, maar was in hun geval niet ideaal. Het koppel kent wel Arabisch, maar hun moedertaal is het 'Afaan Oromo', de meest gesproken taal in Ethiopië.

Beschermd

De ondersteuning die het koppel van Clemenspoort krijgt is dubbel. Ze zitten in een financieel gunstige situatie en hebben bovendien de onthaalgroep waarbij ze met heel wat vragen terecht kunnen. Veel vluchtelingen moeten het allemaal zelf uitzoeken

of bij hulpverleners hun vragen gaan stellen. Je zou kunnen zeggen dat mensen die via *Community Sponsorship* opgevangen worden in een erg beschermde omgeving landen. Maar zijn velen van ons niet opgegroeid in een beschermde omgeving?

Omdat het om hervestigde vluchtelingen gaat, heeft de onthaalgroep een positief beeld van ons opvangbeleid gekregen. Ze zien allerlei deuren die geopend worden voor deze mensen. Maar het gaat helaas om een beperkt aantal vluchtelingen. (In 2023 werden 287 mensen in België hervestigd, nvdr.) Dechas en Chaltu behoren tot die gelukkige minderheid. Ze zijn ook heel goed op weg zich te integreren. Toch kun je je afvragen of ze echt alle kansen krijgen.

Hun kinderen zullen het misschien kunnen maken, meent de onthaalgroep. Maar zij zullen altijd immigranten blijven, ook al zijn ze hier op hun twintigste aangekomen. De groep stelt zich vragen bij het principe van gesloten grenzen: dit lijkt voor

© Pexels

► Iedereen op te gaan, behalve voor westerlingen zelf. Die mogen als het ware gaan, staan en werken waar ze willen. Wie met vluchtelingen werkt, weet dat het erg moeilijk is om als nieuwkomer met een niet-Europees diploma de toekomst uit te bouwen die je zelf voor ogen had. Zelfs met het hoogste diploma blijf je hier hooguit als poetsvrouw aan de slag te kunnen. Ondanks hun empathie voor het koppel behoedt de onthaalgroep zich ervoor hen te gaan betuttelen. “Ze zijn er wel dankbaar voor als je hen wat loslaat,” zegt Ilse. “Uiteindelijk willen ze zelf ook zo snel mogelijk zelfstandig worden. De weg zoeken in de stad kunnen ze wel alleen met Google Maps, maar meegaan naar de integratiedienst blijft soms nog nodig. Laatst zijn ze alleen gegaan en toen bleek dat ze toch niet alles begrepen en besproken hadden.”

Opeengebloeid

In het begin had Caritas de onthaalgroep heel erg op het hart gedrukt het koppel rust te geven. De groep weet niet alles over hen, wat natuurlijk ook niet hoeft, maar het is wel duidelijk dat ze traumatische ervaringen hebben gehad. Na hun vlucht uit hun thuisland hebben ze zeven jaar vastgezeten in een vluchtelingenkamp in Egypte. Op het moment dat ze in België aankwamen, hadden ze die rust heel hard nodig. Na een drietal maanden begon het koppel aan te geven dat ze iets wilden doen voor Clemenspoort. Zo hebben ze een aantal keer geholpen in de bar. Voor een deel doen ze dat waarschijnlijk omdat ze iets willen teruggeven voor wat ze gekregen hebben. “*You are family,*” zeggen ze. Het is mooi om te zien hoe ze langzaam bij de werking betrokken raken. Omdat ze overtuigde

moslims zijn, ligt het natuurlijk moeilijk om hen uit te nodigen naar vieringen. Maar laatst zijn ze wel naar een muziekoftreden gekomen. Het vertrouwen is enorm gegroeid, ze voelen zich

steeds meer op hun gemak. “Ze zijn echt opeengebloeid”, besluit Ilse, “Ze zien er zo gelukkig uit.”

Liesbeth Rogge

Wat is Community Sponsorship?

Community Sponsorship is een aanvulling die Caritas in samenwerking met Fedasil (het agentschap dat in ons land verantwoordelijk is voor de opvang van verzoekers om internationale bescherming) sinds oktober 2020 wil voorzien op het hervestigingsprogramma van UNHCR (het Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties). Veel vluchtelingen worden opgevangen in de regio waar ze vandaan komen (bijvoorbeeld een buurland), maar verblijven daar vaak in moeilijke en zelfs uitzichtloze omstandigheden. De meest kwetsbaren onder hen worden door UNHCR en CGVS (het Belgische Commissariaat-Generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen) geselecteerd om hervestigd te worden. Hervestiging houdt in dat ze via een veilige, legale weg naar een land gaan dat heeft ingestemd om hen op te vangen. België is een van de 34 landen die zich daartoe verbonden hebben.

Vluchtelingen die via hervestiging naar België komen, hebben al het statuut van erkend vluchteling. Maar ook voor hen is het vaak wachten op een verblijfplaats. Voor *Community Sponsorship* roept Caritas (kerk)gemeenschappen op tot een dubbel engagement: om enerzijds een opvangwoning te voorzien voor een hervestigd vluchteling(engezin) en anderzijds een onthaalgroep te vormen die deze mensen een warm welkom geeft en helpt hun weg te vinden in onze complexe samenleving. Fedasil faciliteert de matching tussen een hervestigd vluchteling(engezin) en een onthaalgroep, doet een medische en sociale screening van de geselecteerde personen en organiseert voor hen een voorbereiding via BELCO (Belgische culturele oriëntatie) voor hun vertrek naar België.

Het doel van *Community Sponsorship* is om de hervestigden te begeleiden naar zelfstandigheid. Initieel vraagt Caritas de onthaalgroep een engagement van één jaar. Naar de hervestigde personen zelf wordt ook gecommuniceerd dat het de bedoeling is dat ze na één jaar meer zelf in handen nemen. Tijdens dat jaar blijft Caritas betrokken als aanspreekpunt. Daarna zet de organisatie een stap terug en bespreekt de onthaalgroep de wensen inzake betrokkenheid met de hervestigden. Enige flexibiliteit kan natuurlijk wel nodig zijn. Als een tweede ondersteuningsjaar met een gelijkaardige nabijheid van de onthaalgroep en Caritas erg nodig is, kan een engagement ook formeel verlengd worden.

(Met dank aan het Caritas team *Community Sponsorship*)